

Stanje na trgu okroglega lesa in lesnih proizvodov v Sloveniji v letih 2023 in 2024

Špela Ščap, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko
dr. Matjaž Dremelj, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko
Darja Stare, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko
Tomaž Remic, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

Objavljeno na spletu 23.10.2024 (<https://doi.org/10.20315/10.20315/IG.2024.0049>)

Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko (GTE) v sodelovanju z Ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP) vsako leto pripravi Poročilo o stanju na trgu lesnih proizvodov v Sloveniji, in sicer za preteklo leto in polovico tekočega leta. Namen poročila je analiza kratkoročnih in srednjeročnih tržnih trendov gozdarskega in lesnopredelovalnega sektorja države. Poročila pripravi večina evropskih držav članic Ekonomske komisije Združenih narodov za Evropo (UNECE), ki služijo tudi kot glavni dokument pri letnem zasedanju Odbora za gozdarstvo in lesnopredelovalno industrijo.

1. Splošni ekonomski trendi

Poglavje je povzeto po: Jesenska napoved gospodarskih gibanj 2024. UMAR, 2024.

Gospodarska rast se bo letos umirila (1,5 %) in bo nižja od pomladanskih pričakovanj (2,4 %). Po prvi letni oceni SURS se je bruto domači proizvod v letu 2023 povečal za 2,1 %, kar je za 0,5 o. t. višje od prve ocene na podlagi četrtnih podatkov. Medletna rast BDP je v prvi polovici leta znašala 1,4 %, zaznamovali so jo upad investicij, občutna krepitev zalog, zmerna rast zasebne potrošnje in močna rast državne potrošnje. Ob visoki rasti domače potrošnje (skupaj z zalogami) se je uvoz močno povečal, izvoz pa je bil medletno nižji, kar je vplivalo na velik negativen prispevek salda menjave s tujino k rasti BDP. Rast izvoza bo ob stroškovnih pritiskih zaradi rastočih stroškov dela na enoto proizvoda tudi letos nižja od rasti tujega povpraševanja. Ob šibki rasti aktivnosti v naših najpomembnejših trgovinskih partnericah za drugo polovico leta pričakujemo nizko četrtno rast izvoza blaga in dodane vrednosti v predelovalnih dejavnostih. V prihodnjih dveh letih se pričakuje višjo rast BDP (2,4 % leta 2025 in 2,5 % leta 2026). Ob nekoliko višji rasti tujega povpraševanja se bosta okrepili rast izvoza in dodane vrednosti v predelovalnih dejavnostih. Investicije države, ki so v deležu BDP med najvišjimi v EU, bodo letos nekoliko višje kot lani in se bodo v drugi polovici leta okrepile, zasebne investicije v zgradbe in objekte pa naj bi stagnirale, saj podatki o izdanih gradbenih dovoljenjih za gradnje stavb ne nakazujejo okrepitve. Na rast zasebne in državne potrošnje pa letos metodološko vplivata ukinitve dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja in uvedba obveznega zdravstvenega prispevka; ta sprememba vpliva na relativno nižjo rast zasebne in višjo rast državne potrošnje, na ravni BDP je učinek nevtralen.

Zaposlenost je rekordno visoka, brezposelnost pa najnižja doslej; rast zaposlenosti in zmanjševanje brezposelnosti se bosta še nadaljevala; visoka raven in veliko pomanjkanje delovne sile pa v prihodnjih dveh letih ne bosta omogočala vidnejše rasti zaposlenosti. Nominalna rast skupne povprečne bruto plače bo letos ostala visoka (6,2 %), v prihodnjem letu pa se bo zaradi predvidene uveljavitve reforme plačnega sistema v javnem sektorju še nekoliko okrepila. V zasebnem sektorju bo rast plač letos še visoka (7,1 %) in bo taka ostala tudi v prihodnjih dveh letih (v povprečju 6 %).

Inflacija se je letos občutno znižala in bo v povprečju leta bistveno nižja (2,1 %) od pomladanskih pričakovanj (2,7 %). Pričakujemo, da se bo do novembra ohranjala na nizki ravni, konec leta in predvidoma v začetku prihodnjega leta pa se bo ponovno povišala zaradi učinka nizke osnove in izteka preteklih ukrepov za zaježitev visokih cen energentov. Pričakuje se, da se bo v nadaljevanju leta nekoliko zvišala rast cen hrane, a bo še vedno umirjena. Rast cen storitev bo eden glavnih dejavnikov inflacije tudi v prihodnje, predvsem v povezavi z nadaljnjo rastjo plač. Rast cen neenergetskega industrijskega blaga bo ostala umirjena.

Z uresničitvijo Jesenske napovedi so povezane nekatere negotovosti, ki izhajajo iz geopolitičnih in gospodarskih razmer v mednarodnem okolju in lahko vplivajo na hitrost pričakovanega okrevanja ter umirjanja inflacije v trgovinskih partnericah. Negotovosti so prisotne tudi v domačem okolju in so povezane z vplivi poslabšane konkurenčnosti na izvozni sektor gospodarstva in zlasti z zmogljivostmi za izvajanje visoke investicijske aktivnosti države v prihodnjih letih ter nedorečenostjo nekaterih reformnih ukrepov; nekaj je tudi možnosti za višjo rast od napovedane v osrednjem scenariju.

2. Politični ukrepi

V letu 2024 potekajo intenzivne priprave na začetek izvajanja uredbe z oznako (EU) 2023/1115: Uredba o omogočanju dostopnosti nekaterih primarnih in drugih proizvodov, povezanih s krčenjem in degradacijo gozdov, na trgu Unije in njihovem izvozu s trga Unije ter o razveljavitvi Uredbe (EU) št. 995/2010 (uredba EUDR). Cilj uredbe EUDR je omejiti krčenje gozdov in njihovo degradacijo, ki ju posredno povzročata potrošnja in proizvodnja v EU ter s tem zmanjšanje EU prispevka k globalnim emisijam toplogrednih plinov in upadu biotske raznovrstnosti. Uredba EUDR je začela veljati 29. 6. 2023, ključne določbe pa se začnejo uporabljati od 30. decembra 2024 oziroma od 30. 6. 2025 za mala in mikro podjetja. Navedeni polletni zamik pa ne velja za mala in mikro podjetja oziroma gospodarske subjekte, ki se ukvarjajo s proizvodnjo lesa oziroma lesnih izdelkov. V začetku oktobra 2024 je Evropska komisija uradno objavila predlog spremembe uredbe EUDR s katerim predlaga enoletni zamik začetka izvajanja uredbe, glavni razlog za to je nepravočasnost vzpostavitve potrebnih izvedbenih sistemov na EU ravni ter posledično na nacionalni ravni, vključno z nepripravljenostjo velikega števila podjetij v tretjih državah kot tudi v EU na zahteve uredbe. Vlada RS je za izvajanje uredbe EUDR decembra 2023 kot pristojni organ imenovala Upravo za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (UVHVVR). Ustanovila je tudi vladno delovno skupino, ki jo vodi UVHVVR, za pripravo nacionalne zakonodaje.

Operativni program za izvajanje nacionalnega gozdnega programa za obdobje 2022–2026 (OPNGP 2022–2026) opredeljuje prednostne naloge na področju gozdov, gozdarstva in upravljanja divjadi, iz katerih izhajajo ustrezni cilji ter ukrepi in druge naloge. OPNGP 2022–2026 ter že sprejeti in izvajani dokumenti so povezani po skupnih imenovalcih, tako da se ukrepi ne podvajajo. Pet prednostnih nalog OPNGP 2022–2026 je:

- zagotavljanje ponorov CO₂ v gozdovih in prilagajanje gozdov podnebnim spremembam predvsem zaradi ohranjanja njihove odpornosti in stabilnosti ter vitalnosti in zdravja;
- ohranjanje in krepitev biotske raznovrstnosti gozdov na krajinski, ekosistemski, vrstni in genski ravni ter spremljanje njihove odpornosti in stabilnosti ter vitalnosti in zdravja;
- optimizacija usmerjanja gospodarjenja z gozdovi in upravljanja divjadi s pravnega, organizacijskega in finančnega vidika za zagotavljanje večnamenske vloge gozdov ter krepitev razvoja podeželja in krožnega biogospodarstva;
- spodbujanje usklajevanja in komuniciranja med vsemi deležniki, povezanimi z gozdovi, gozdarstvom in upravljanjem divjadi, razvoj izobraževanja, raziskave in prenos znanja ter krepitev mednarodnega sodelovanja;
- zagotavljanje trajnostnega upravljanja divjadi.

Med majem in avgustom 2024 je potekalo posvetovanje z javnostjo ter intenzivno medresorsko usklajevanje za pripravo nove (pete) verzije osnutka Celovitega nacionalnega energetskega in

podnebne načrta (NEPN). Po zaključku celovite presoje vplivov na okolje bo osnutek posodobljenega NEPN predložen v sprejem Vladi RS in nato posredovan Evropski komisiji. Navajamo nekaj predlogov ključnih nacionalnih ciljev akcijsko strateškega dokumenta NEPN: (1) prispevati k doseganju neto ničelnih emisij TGP na ravni EU do leta 2050, kar je izhodišče za načrtovanje ciljev, politik in potrebnih ukrepov do leta 2030, (2) zmanjšati skupne emisije TGP za vsaj 55 % do leta 2033 (in vsaj 37 % do leta 2030) glede na leto 2005, (3) zmanjšati emisije TGP v stavbah za vsaj 70 % do leta 2030 glede na leto 2005, (4) zagotoviti, da v sektorju LULUCF v obdobju od leta 2021 do leta 2025 emisije TGP ne presegajo ponorov in da je v letu 2030 ponor v tem sektorju vsaj 146 kt CO₂ ekv, (5) doseči vsaj 33 % delež OVE v končni rabi energije do leta 2030 in doseči vsaj 55 % rabe energije v stavbah iz OVE.

Septembra 2024 se je pričela gradnja Centra za semenarstvo, drevesničarstvo in varstvo gozdov (CSDVG), ki bo okrepil javno raziskovalno infrastrukturo na področju odpornosti gozdnih ekosistemov na klimatske spremembe. Pridobljena raziskovalna infrastruktura bo predstavljala pomemben korak k razvoju znanj in boljšemu razumevanju področij, ki so v času podnebnih sprememb vedno bolj izpostavljena in potrebna za stabilne gozdove. Objekt v prvotni vrednosti 5,8 milijona evrov je financiran iz Načrta za okrevanje in odpornost (NOO), v letošnjem letu pa je Gozdarski inštitut Slovenije pridobil dodatna sredstva v višini 2,4 milijona evrov iz Sklada za podnebne spremembe, kar bo omogočilo moderno leseno gradnjo in visoko energetske učinkovitost novega objekta.

Tekom leta 2024 se nadaljuje prenova Slovenske strategije pametne specializacije - iz S4 v S5. S4 je strategija za povečanje konkurenčnosti s krepitvijo inovacijske sposobnosti gospodarstva, diverzifikacijo obstoječe industrije in storitvenih dejavnosti ter rast novih in hitro rastočih industrij oziroma podjetij. Strateški cilj S5 je zeleni prehod, ki ga razumemo kot »inovativna, nizkoogljična, digitalna in na znanju temelječa preobrazba gospodarstva in družbe«. Strateški cilji S5 se povezujejo in so usklajeni s cilji drugih relevantnih področnih strategij; S5 namreč predstavlja povezovalni dokument že sprejetih strateških dokumentov in naslavlja cilje obstoječe Strategije razvoja Slovenije 2030. S5 bo s spodbujanjem zelenega (in digitalnega) prehoda prispevala k izpeljavi Evropskega zelenega dogovora ter Načrta za okrevanje in odpornost (NOO) po pandemiji covid-19.

Vlada RS je konec meseca marca 2023 izdala Uredbo o izvajanju podukrepa podpora za preprečevanje škode v gozdovih zaradi gozdnih požarov ter naravnih nesreč in katastrofičnih dogodkov iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 (PRP 2014–2020). Omenjena uredba omogoča sofinanciranje izvedbe ukrepov protipožarnega varstva gozdov iz PRP 2014–2020.

Evropska komisija je septembra 2023 odobrila predlog 2. spremembe Strateškega načrta skupne kmetijske politike za obdobje 2023–2027 (SN 2023–2027) za Slovenijo, ki ga je pripravilo Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano v tesnem sodelovanju s partnerji, predvsem kmetijskimi in okoljskimi organizacijami in institucijami. Intervencijske strategije povezane z gozdarstvom so: (1) povečanje produktivnosti, konkurenčnosti ter tehnološki razvoj v gozdarstvu, (2) prilagajanje podnebnim spremembam v kmetijstvu in gozdarstvu, (3) zagotavljanje primerljivega in stabilnega dohodkovnega položaja kmetijskih gospodarstev, (4) obnovitev gozda po naravnih nesrečah in neugodnih vremenskih razmerah, (5) spodbujanje trajnostne rabe energije ter razvoja krožnega in biogospodarstva, (6) spodbujati digitalizacijo in krepitev kompetenc v kmetijstvu, gozdarstvu in živilskopredelovalni industriji, (7) protipožarno varstvo v gozdovih.

Leto 2023 so zaznamovale katastrofalne poplave v začetku avgusta. Obilne padavine, ki so bile vzrok poplavam, so zelo poškodovale gozdne ceste (poškodovanih je bilo več kot 2.600 km gozdnih cest), sprožilo se je več zemeljskih plazov in usadov, večjih poškodb gozdov pa niso povzročile. Večjo poškodovanost gozdov so povzročila poletna neurja z močnim vetrom in prenamnožitev podlubnikov, ki se je začela po izredno vročem in sušnem poletju 2022. Zaradi julijskih vetrolomov je treba po oceni posekati 1,4 milijona m³ poškodovanega drevja. Posek poškodovanih dreves v letu 2023 ni bil zaključen in se nadaljuje v letu 2024.

Decembra 2023 je Državni zbor RS sprejel Zakon o obnovi, razvoju in zagotavljanju finančnih sredstev, katerega glavni cilj je zagotoviti mehanizme za kakovostno in hitro obnovo po avgustovskih poplavah in plazovih, zaščito pred prihodnjimi naravnimi nesrečami ter trajno ureditev in razvoj prizadetih območij. Zakon predvideva tudi obnovo v poplavah uničenih gozdnih cest, do konca leta 2028 bo za obnovo na voljo 42,8 milijonov evrov. V mesecu juliju 2024 je bil občinam izplačan prvi obrok sredstev za obnovo poškodovanih gozdnih cest v višini 17 milijonov evrov.

Junija 2024 je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano objavilo sedmi javni razpis za aktivnost Dela za odpravo škode in obnovo gozda iz PRP 2014-2020 v višini razpisanih nepovratnih sredstev 370.000 evrov. Nepovratna sredstva so namenjena za sanacijo gozdov poškodovanih zaradi žledoloma v letu 2014, napada prenamnoženih populacij podlubnikov kot posledica žledoloma ter vetrolomov v letu 2017 in 2018.

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je v avgustu 2024 objavilo 2. javni razpis za podukrep podpora za preprečevanje škode v gozdovih zaradi gozdnih požarov ter naravnih nesreč in katastrofičnih dogodkov iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014-2020 za leto 2024. Cilj javnega razpisa je gradnja, rekonstrukcija ter vzdrževanje protipožarne infrastrukture z namenom zagotavljanja varstva gozdov pred požari. Višina razpisanih nepovratnih sredstev znaša 1,1 mio evrov.

Novembra 2023 so bili s strani vlade RS sprejeti gozdnogospodarski in lovsko upravljavski načrti območij za obdobje 2021-2030 (območni načrti 2021-2030). Območne načrte je pripravil Zavod za gozdove Slovenije (v nadaljevanju: ZGS) in predstavljajo pomembno orodje uresničevanja strateških usmeritev na ravni države, zapisanih v Nacionalnem gozdnem programu (NGP). V letu 2024 je ZGS začel s pripravami na obnovo 22 gozdnogospodarskih načrtov gozdnogospodarskih enot (GGN GGE) za obdobje 2025-2034, ki bodo v naslednjem desetletju osnova za gospodarjenje z gozdovi na območju posamezne gozdnogospodarske enote. Postopek izdelave načrtov se je začelo z zbiranjem pobud lastnikov gozdov in zainteresirane javnosti. Zbrane pobude predstavljajo osnovno izhodišče glede zahtev in interesov deležnikov in širše javnosti.

Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport ter Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo sta v letu 2023 zagnala 85 milijonski investicijski cikel v lesnopredelovalni industriji, z namenom povečanja produktivnosti in kapacitete slovenskih podjetij za predelavo lesa in intenziviranja proizvodnje lesenih izdelkov z višjo dodano vrednostjo, kot so notranje in stavbno pohištvo, leseni objekti in hiše. Junija 2024 je Slovenski podjetniški sklad objavil javni razpis, namenjen lesnopredelovalnim (SKD C16 in C31) mikro podjetjem z do 10 zaposlenimi. Okvirna skupna višina sredstev za leto 2024 in 2025 znaša 1,5 milijona EUR. Namen razpisa je spodbuditi razvoj mikro podjetij na področju lesarstva in s tem izkoristiti potencial slovenske strateške surovine (lesa) ter spodbuditi investicije mikro podjetij v novo tehnološko opremo, digitalizacijo poslovanja ter za prehod v nizkoogljično, krožno in podnebno nevtrarno gospodarstvo.

Z javnim pozivom sta v drugi polovici leta 2024 Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport ter Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano podprla štiri projekte gradnje lesenih objektov. Za dva vrtca, pokrito tržnico in javni prireditveni objekt bo iz proračunskega sklada za gozdove zagotovljenih skupno 600.000 evrov.

Junija 2023 je potekla veljavnost ukrepa znižanja stopnje davka na dodano vrednost (DDV) na dobave električne energije, zemeljskega plina, daljinskega ogrevanja in lesa za kurjavo. Tako se stopnja DDV za omenjene energente ponovno obračunava po višji 22 % davčni stopnji.

Prav tako je decembra 2023 potekla veljavnost ukrepa subvencije nakupa lesnih peletov, do katere so bile upravičene fizične osebe, ki razpolagajo z vgrajeno kurilno napravo za običajne potrebe oskrbe s toplotno energijo svojega gospodinjstva v Republiki Sloveniji in pri tem kot gorivo uporabljajo lesne pelete ter so v obdobju od 1. septembra 2022 do 31. decembra 2022 opravile nakup peletov za ogrevanje svojega gospodinjstva.

3. Tržni dejavniki

Viri podatkov: UMAR, SURS, ZGS in GIS

Po prvi letni oceni SURS se je bruto domači proizvod lani povečal za 2,1 %. V prihodnjih dveh letih pričakujemo višjo rast BDP (2,4 % leta 2025 in 2,5 % leta 2026). Z nekoliko višjo rastjo tujega povpraševanja se bosta v naslednjih dveh letih okrepili rast izvoza in dodane vrednosti v predelovalnih dejavnostih. Izboljšanje gospodarskih razmer v glavnih trgovinskih partnericah bo pozitivno vplivalo na investicijske odločitve v predelovalnih dejavnostih. Na podlagi podatkov o izdanih gradbenih dovoljenjih pričakujemo krepitev gradbene aktivnosti. Na rast v gradbeništvu bo vplivala tudi visoka investicijska aktivnost države, vključno z ureditvijo protipoplavne zaščite in obnove ter investicijami v okviru porabe sredstev iz Načrta za okrevanje in odpornost. Rast zasebne potrošnje se bo ob višji realni rasti dohodkov v naslednjih dveh letih okrepila na okoli 2,5 %. Na to bosta vplivali nadaljnja rast plač in nižja inflacija, kar bo zviševalo kupno moč prebivalstva. V napovedi predpostavljamo, da se bo nagnjenost k varčevanju v naslednjih dveh letih nekoliko bolj približala dolgoletnemu povprečju. Rast državne potrošnje bo v letu 2025 zmernejša (1,7 %), v letu 2026 pa se bo zaradi polne uveljavitve Zakona o dolgotrajni oskrbi (ZDOsk, 2023) ponovno nekoliko okrepila (4,1 %).

V letu 2023 in 2024 so bili slovenski gozdovi zaznamovani z naravnimi motnjami (vetrolomi, poplave) ter gradacijami podlubnikov. Sanacija poškodovanih gozdov zaradi ujm zato ostaja prioriteta dejavnost ZGS, gozdarske stroke, lastnikov gozdov in izvajalcev gozdarskih del. V letu 2023 je sanitarni posek predstavljal 42 % skupnega poseka v tem letu. Zaradi nadaljevanja sanacije gozdov po lanskim vetrolomih ter napadih podlubnikov, bo po ocenah v letu 2024 sanitarni posek višji v primerjavi z letom 2023. Tekom leta 2024 je ZGS začel s pripravami na obnovo 22 gozdnogospodarskih načrtov gozdnogospodarskih enot (GGN GGE) za obdobje 2025–2034, ki bodo v naslednjem desetletju osnova za gospodarjenje z gozdovi na območju posamezne gozdnogospodarske enote.

V letu 2021 je prišlo do zaustavitve uvoza hlodovine hrasta z lubjem iz ZDA v EU zaradi bolezni hrastov, tako imenovana »hrastova uvelost«, ki jo povzroča karantenski škodljivi organizem *Bretziella fagacearum*. Junija 2023 je Komisija EU izdala uredbo, ki določa posebne ukrepe pri uvozu hrastovih hlodov z lubjem na ozemlje EU, med drugim je določeno časovno obdobje možnega uvoza, blago mora vsebovati fitosanitarno spričevalo, določen je način skladiščenja ter predelave lesa. V Sloveniji je predelovalcev hlodovine rdečega in belega hrasta zelo malo.

V lesnopredelovalni industriji (NACE C16) se je v tekočem letu 2024 indeks industrijske proizvodnje v prvih sedmih mesecih glede na enako obdobje lani zmanjšal za 7,2 %. Obratno, pa se je v industriji papirja in izdelkov iz papirja (NACE C17), indeks industrijske proizvodnje v prvih sedmih mesecih glede na enako obdobje lani povečal za 2,7 %. V pohištveni industriji (NACE C31), se je indeks industrijske proizvodnje zmanjšal za 9,8 % v primerjalnih obdobjih. Prihodki od prodaje v NACE C16 so se v prvih sedmih mesecih glede na enako obdobje lani zmanjšali za 7,3 %; na domačem trgu za 0,5 %, v izvozu pa za 11 %. Prav tako so se prihodki od prodaje v letošnjem prvem polletju zmanjšali pri NACE C17, skupno za 6,4 %, na domačem trgu za 15,8 % ter v izvozu za 3,2 %. Pri NACE C31, pa se je skupni prihodek od prodaje zmanjšal za 5,7 %, na račun manjšega izvoza, ki se je zmanjšal za 17,6 % v primerjavi z enakim obdobjem lani, na domačem trgu pa se je prodaja povečala za 3,2 %.

Prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo je eden od ključnih dejavnikov zagotavljanja dolgoročne produktivnosti gospodarstva in splošne odpornosti družbe. Za prispevanje k uresničevanju EU političnih ukrepov s področja gozdarstva in lesarstva, Slovenija namenja sredstva gospodarstvu iz omenjenih panog. Med najbolj pomembnimi so Sklad za podnebne spremembe, ki ga vodi Ministrstvo za okolje in prostor, Gozdni sklad, ki ga vodi Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, javni razpisi za spodbujanje razvoja, investicij, digitalizacije in posledično večje predelave lesa, katerih razpisnik je Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport, finančne podpore podjetjem pri strateški trajnostni in krožni transformaciji s strani Javne agencije Republike Slovenije za spodbujanje podjetništva, internacionalizacije, tujih investicij in tehnologije (SPIRIT Slovenija). Nepovratna sredstva in ugodne kredite za okolju prijazne naložbe gospodarskih subjektov nudi Slovenski okoljski javni sklad (Eko sklad).

4. Razvoj na trgu z lesnimi proizvodi

Viri podatkov: SURS, UMAR, GZS: Združenje lesne in pohištvene industrije, GZS: Združenje papirne in papirno predelovalne industrije, ZGS, GIS; preračuni, analiza in interpretacija GIS

a) Okrogli les

2023

V letu 2023 je obseg proizvodnje gozdnih lesnih sortimentov (v nadaljevanju: GLS) znašal 4,52 milijona m³, kar je 8 % več v primerjavi z letom 2022. Eden izmed glavnih razlogov za povečanje proizvodnje GLS v lanskem letu v primerjavi z letom 2022 je večji obseg sanitarnega poseka (42 % glede na skupni posek v letu 2023). Zaradi prenamnožitve podlubnikov, ki se je začela po izredno vročem in sušnem poletju 2022, snegolomov in vetroloma v prvi polovici leta 2023, so poškodbe presegle mejo za razglasitev naravne nesreče po Zakonu o dodatnih ukrepih za odpravo posledic škode zaradi prenamnožitve populacije podlubnikov. Večjo poškodovanost gozdov so povzročila tudi poletna neurja z močnim vetrom. Proizvodnja GLS iglavcev je v letu 2023 znašala 2,31 milijona m³ in se je povečala za 6 % v primerjavi z letom 2022. Proizvodnja GLS listavcev se od leta 2020 naprej

povečuje, v letu 2023 je znašala 2,21 milijona m³ (+10 % v primerjavi z letom 2022). V strukturi proizvodnje GLS iglavcev s 73 % prevladuje skupina hlodi za žago in furnir, pri proizvodnji GLS listavcev pa s 57 % prevladuje skupina les za kurjavo.

Tekom leta 2023 se je slovenski trg GLS začel ohlajati. Pomembni dejavniki, ki so v lanskem letu vplivali na trg z lesom in sečnjo v gozdovih v Sloveniji, so slabo stanje evropskega in svetovnega gradbenega sektorja, pojemajoča konkurenčnost žagarske panoge in drugih lesnopredelovalnih obratov, naravne motnje v gozdovih (snegolomi, vetrolomi), prenamnožitve podlubnikov, obsežne poplave. Predvsem zaradi prenamnožitve podlubnikov, snegolomov in vetroloma, je bilo v letu 2023 po ocenah za 10 % več GLS na trgu iz zasebnih gozdov, kot v letu 2022. Ocenjuje se, da se je v letu 2023 iz gozdov v zasebni lasti na trgu pojavilo 61 % pridobljenih GLS, ostalo se je porabilo za domače potrebe. V strukturi odkupa GLS iz zasebnih gozdov je v letu 2023 z več kot 50 % prevladoval odkup hlodovine iglavcev, sledi odkup lesa iglavcev za celulozo in plošče. V letu 2023 so se povprečne letne odkupne cene znižale pri sortimentih iglavcev, zvišale pa pri listavcih. Najbolj se je povprečna cena znižala za hlodovino iglavcev (-16 %) in je v letu 2023 znašala 80,54 EUR/m³ brez DDV. V primerjavi z letom 2022, se je povprečna letna odkupna cena iz zasebnih gozdov najbolj zvišala za bukovo hlodovino (+12 %) in drug okrogli industrijski les (tehnični les: npr. drogovi, taninski les, les za ograje, stebre, pilote,...) (+16 %). Povprečna cena hlodovine bukve je v letu 2023 znašala 89,71 EUR/m³ brez DDV. Cena hlodovine hrasta že več kot desetletje narašča, v letu 2023 je znašala 248,38 EUR/m³ brez DDV.

Od leta 2021 naprej izvoz okroglega lesa ostaja konstanten, v letu 2023 je znašal 1,367 milijona m³, kar je 2 % manj v primerjavi z letom 2022. V strukturi izvoza okroglega lesa v letu 2023 z 39 % oz. 0,527 milijona m³ prevladuje skupina okrogli industrijski les listavcev, pri čemer prevladuje les bukve vseh dimenzij. Sicer se je izvoz te skupine v letu 2023 zmanjšal za 15 % v primerjavi z letom 2022. Več kot polovico industrijskega lesa listavcev smo lani izvozili v Italijo. Po večletnem trendu rasti uvoza okroglega lesa, se je le-ta v letu 2021 zaustavil, saj v zadnjih dveh letih beležimo upad; le-ta je v letu 2023 znašal 0,630 milijona m³. Glavni razlog za zmanjšanje uvoza je 46-odstotno zmanjšanje uvoza lesa iglavcev za celulozo in plošče, ki je v letu 2022 predstavljal največji delež v strukturi uvoza. V strukturi uvoza okroglega lesa v letu 2023 s 37 % prevladuje skupina hlodi iglavcev za žago in furnir. Lani smo uvozili 0,234 milijona m³ teh sortimentov, od tega 78 % iz Italije. Zunanjetrgovinski presežek okroglega lesa se povečuje in je v letu 2023 znašal 0,737 milijona m³. Od tega je bilo 0,427 milijona m³ zunanjetrgovinskega presežka pri GLS listavcev namenjenih za industrijsko predelavo.

2024

V letošnjem letu je predvsem zaradi večjega obsega sanitarnih sečenj po ujmah in gradacijah podlubnikov v obdobju januar do avgust pričakovati večjo proizvodnjo GLS glede na lansko leto. V letu 2024 se nadaljuje sanacija poškodovanih dreves zaradi lanskih vetrolomov in napadov podlubnikov, poleg tega so se tudi v letošnjem letu prenamnožili podlubniki in je ocenjen obseg poškodovanih dreves večji kot v lanskem letu. Poleg podlubnikov so slovenske gozdove prizadeli tudi lokalni vetrolomi, ki jih je sprožil močan veter v septembru. Po podatkih ZGS je bilo od januarja do avgusta 2024 izdanih za okoli 20 % več odločb za posek lesne mase, kot v enakem obdobju lani.

Od januarja do marca 2024 je povprečna mesečna odkupna cena hlodov za žago in furnir iglavcev iz zasebnih gozdov znašala nekaj čez 80 EUR/m³ brez DDV, do julija 2024 se je znižala na 73 EUR/m³ brez DDV. Povprečna cena hlodov iglavcev iz zasebnih gozdov je tako za obdobje januar-julij 2024 za 12,4 EUR/m³ brez DDV oz. 14 % nižja glede na enako obdobje v letu 2023. V letu 2024 so se prav tako

znižale cene hlodov hrasta; povprečna lanska cena za prvih sedem mesecev je znašala 245 EUR/m³ brez DDV, letošnja pa 201 EUR/m³ brez DDV. Tudi cene hlodov bukve se tekom leta 2024 počasi nižajo in so v povprečju za 9 % nižje v prvih sedmih mesecih v primerjavi z enakim obdobjem lani. Medtem, ko so povprečne mesečne odkupne cene lesa za celulozo in plošče iz zasebnih gozdov v začetku leta 2023 znašale nad 40 EUR/m³ brez DDV, so se le-te v letošnjem letu znižale na okrog 30 EUR/m³ brez DDV. Podoben padec cen je zaznati tudi pri lesu listavcev za celulozo in plošče, saj se je letošnja povprečna sedemmesečna cena znižala za 26 % glede na primerljivo obdobje lani. Povprečna odkupna cena lesa za kurjavo iz zasebnih gozdov je v obdobju januar do julij 2023 znašala 64 EUR/m³ brez DDV, v enakem obdobju letošnjega leta je le-ta znašala 51 EUR/m³ brez DDV.

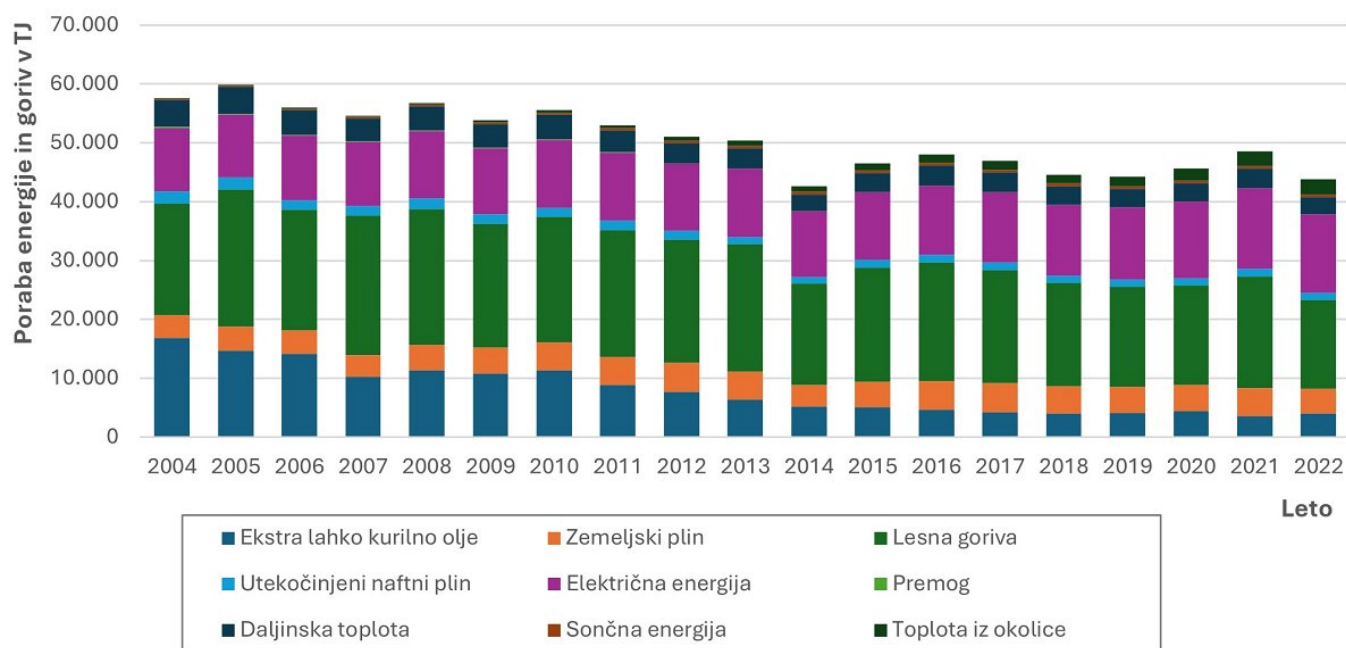
Po podatkih SURS o količinah odkupa GLS iz zasebnih gozdov, je odkup v prvih sedmih mesecih letošnjega leta za 15 % manjši v primerjavi z enakim obdobjem lani. Odkup se je izrazito zmanjšal pri hlodih bukve (-42 %), hlodih hrasta (-38 %) ter pri lesu za celulozo in plošče iz lesa listavcev (-35 %) glede na enako obdobje lanskega leta. Raziskava o količini odkupa, ki jo opravlja SURS, sicer zajame le okrog polovico količin okroglega lesa, ki v enem letu vstopi na trg.

Glede na trenutno dostopne podatke o zunanjetrgovinski menjavi z okroglim lesom za obdobje januar do julij 2024, ocenjujemo povečan obseg izvoza glede na leto 2023 in sicer za okrog 25 %. Velik del izvoza predstavljajo količine lesa pridobljenega iz sanitarnih sečenj. Pri uvozu okroglega lesa, ocenjujemo okrog 15 % zmanjšanje glede na leto 2023, predvsem na račun zmanjšanja uvoza industrijskega lesa iglavcev. Se bo pa po napovedih v letošnjem letu izrazito povečal uvoz okroglega industrijskega lesa listavcev. Glede na napovedi, se bo trend povečevanja zunanjetrgovinskega presežka v letu 2024 nadaljeval in bo le ta na podobni ravni kot leta 2019.

b) Raba lesa v energetske namene

Za energetske namene gospodinjstva porabijo povprečno okoli 1,5 milijona ton lesnih goriv, med katerimi prevladujejo polena, sledijo peleti, sekanci in nazadnje briketi. V malih kurilnih napravah, razen v odprtem kaminu, je dovoljeno uporabljati naravni les v vseh oblikah (drva, žagovina, kosi, odrezki, lubje, storži) in lesne ostanke, ki nastajajo pri obdelavi in predelavi lesa ter proizvodnji pohištva, briket ali pelet iz naravnega lesa, plinsko olje, druge vrste tekočega goriva ter zemeljski plin in utekočinjeni naftni plin. V odprtem kaminu pa se lahko uporablja samo naravni les v kosih, vključno s skorjo (polena, sekanci, dračje, storži), lesni ostanki ali briketi ali peleti iz naravnega lesa.

V zadnjih letih je v Sloveniji veliko gospodinjstev prešlo na ogrevanje z električno energijo in na zemeljski plin, posledično se zmanjšuje število tistih, ki uporabljajo lesna goriva. Kljub temu v strukturi rabe energentov v gospodinjstvih lesna goriva predstavljajo še vedno najvišji delež in sicer 34 % (zadnji znan podatek za leto 2022), kar je najmanj po letu 2004, skoraj tretjino pa predstavlja električna energija (31 %).

Slika 1: Poraba različnih goriv v gospodinjstvih po energetske viru in po posameznih letih (vir: SURS, 2024)

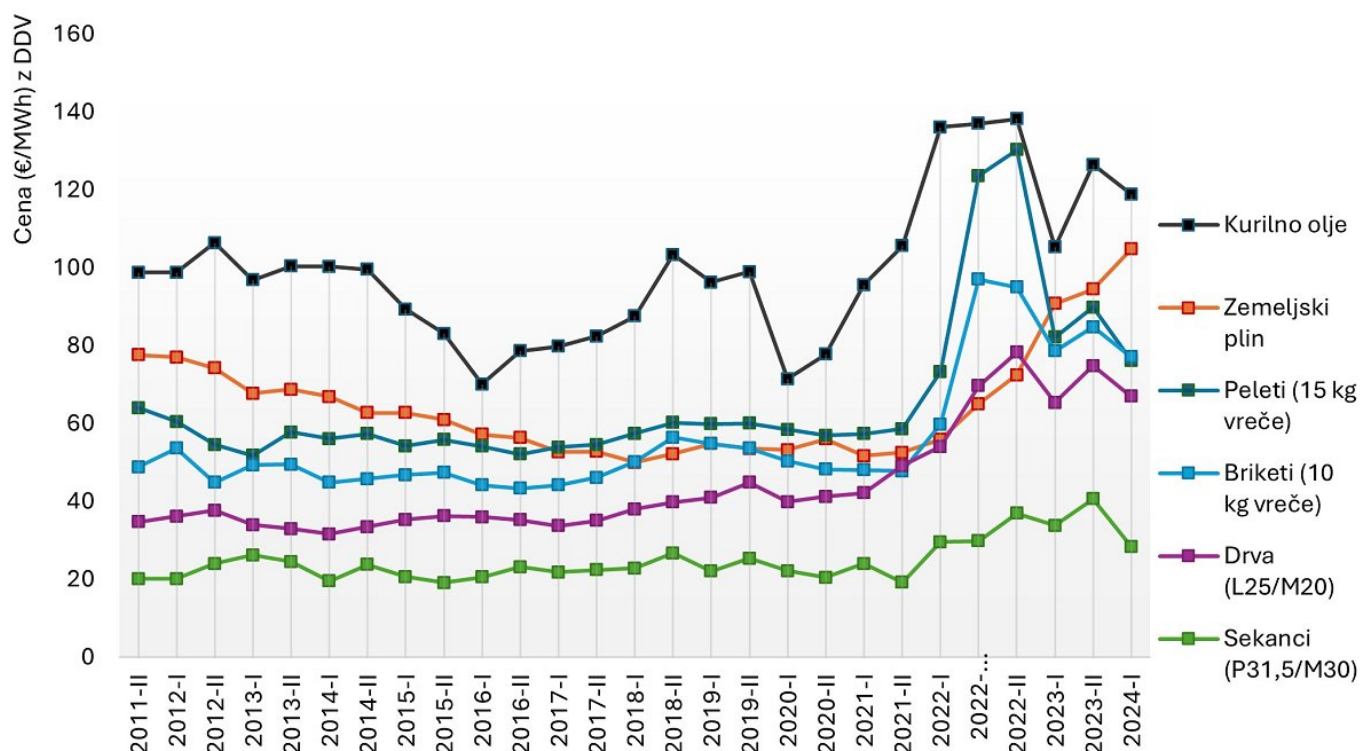
Lesna goriva so in bodo pomemben energent, predvsem na podeželju zaradi dolge tradicije rabe lesa za ogrevanje, kot tudi dostopa do gozda in še vedno dovolj velike razpoložljivosti lesa. So tudi okolju prijaznejša kot fosilna goriva, predvsem ko se uporabljajo v sodobnih sistemih in so pridobljena skladno z načeli trajnosti in sonaravnosti. Pomemben je tudi ekonomski vidik. Cene lesnih goriv spremlja Gozdarski inštitut Slovenije (v nadaljevanju GIS) in jih redno objavlja na <http://wcm.gozdis.si/cene-lesnih-goriv>.

V Sloveniji so lesna goriva med cenejšimi viri energije. Če primerjamo cene lesnih goriv s kurilnim oljem (cene izražene v EUR na MWh z vključenim DDV), ugotovimo, da so bili sekanci v prvi polovici leta 2024, kot najcenejši med lesnimi energenti, kar 76 % cenejši, drva 44 % cenejša, peleti pa 36 % cenejši od kurilnega olja. Prvič so se kot najdražja oblika lesne biomase izkazali briketi, ki pa so kljub temu bili za 35 % cenejši od kurilnega olja.

V letu 2022 so se cene energentov močno zvišale, v drugi polovici leta smo zabeležili najvišji dvig cen lesnih goriv odkar spremljamo trg lesnih goriv. Posledično so se v drugi polovici leta 2022 razmerja nekoliko spremenila, vendar pa ostajajo lesna goriva najcenejši vir. Ob začetku kurilne sezone 2022/23 smo zabeležili najmanjšo razliko v ceni med kurilnim oljem in peleti. Ta je znašala manj kot 6 %. Po turbulentnem letu 2022, ko je bila dinamika spreminjanja cen zelo velika, se stanje v letu 2024 vrača na stanje pred energetske krizo. Ob koncu kurilne sezone 2023/2024 so cene lesnih goriv padle: pri peletih za 15 %, pri briketih 9 %, pri sekancih pa za kar 30 %, pri drveh pa za 11 %. Cena ekstra lahkega kurilnega olja se je v maju 2024 gibala okoli 119 EUR/MWh (z vključenim DDV) in je narastla za 6 % glede na začetek kurilne sezone 2023/24.

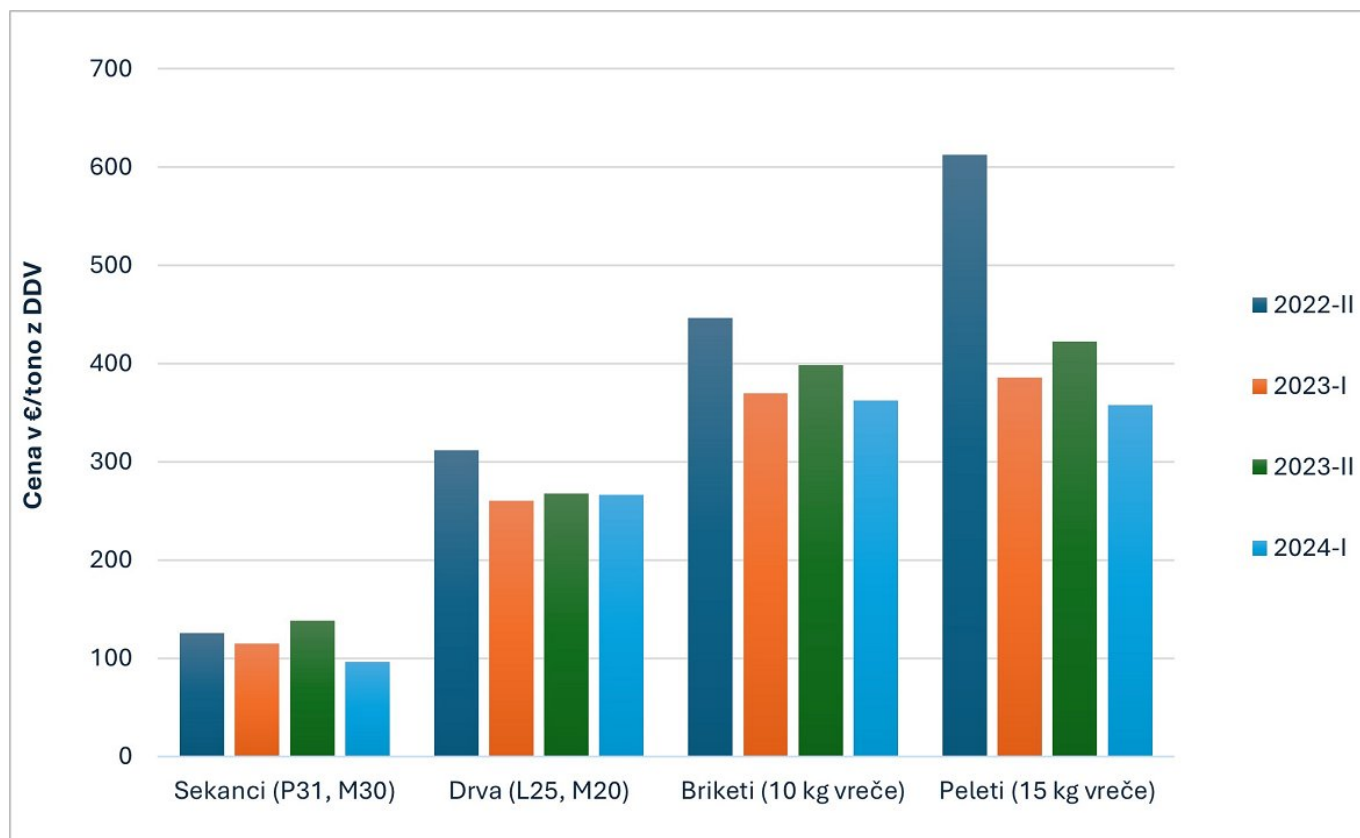
Cene lesnih goriv so običajno ob začetku kurilne sezone višje kot ob koncu, zato v začetku nove kurilne sezone pričakujemo dvig cen, vendar gledano v daljšem časovnem obdobju, cene lesnih goriv padajo. V letu 2022 je zaradi nestabilnih razmer (energetska kriza) prišlo do izrazitega povišanja cen

lesnih goriv, pri peletih celo do več kot 100 % povišanja. Vendar se cene sedaj vračajo na raven iz začetka leta 2022, k čemur je pripomogla tudi mila zima v pretekli kurilni sezoni in posledično so ostale visoke zaloge lesnih goriv.

Slika 2: Primerjava cen lesnih goriv in cene kurilnega olja v obdobju od 2011 do 2024 ob začetku in koncu kurilne sezone (vir: Gozdarski inštitut Slovenije, 2024)

Drva v Sloveniji predstavljajo lokalno razpoložljiv vir energije in energetske neodvisnosti gospodinjstev. Za učinkovito zgorevanje, ki zmanjšuje emisije prašnih delcev, morajo biti drva za rabo v malih kurilnih napravah suha. Na slovenskem trgu je največje povpraševanje po bukovih drveh z vsebnostjo vode okoli 20 % (zračno suha drva) ter dolžine med 25 in 33 cm. Cena takšnih drv je ob koncu kurilne sezone 2023/24 znašala 266 evrov na tono (oz. 133 EUR/prm z DDV) in je bila za 11 % nižja kot ob začetku kurilne sezone in 3 % višja v primerjavi z enakim obdobjem lansko leto.

Slika 3: Cene lesnih goriv (v EUR/t z DDV) v obdobju 2022–2024 ob začetku in koncu kurilne sezone (vir: Gozdarski inštitut Slovenije, 2024)

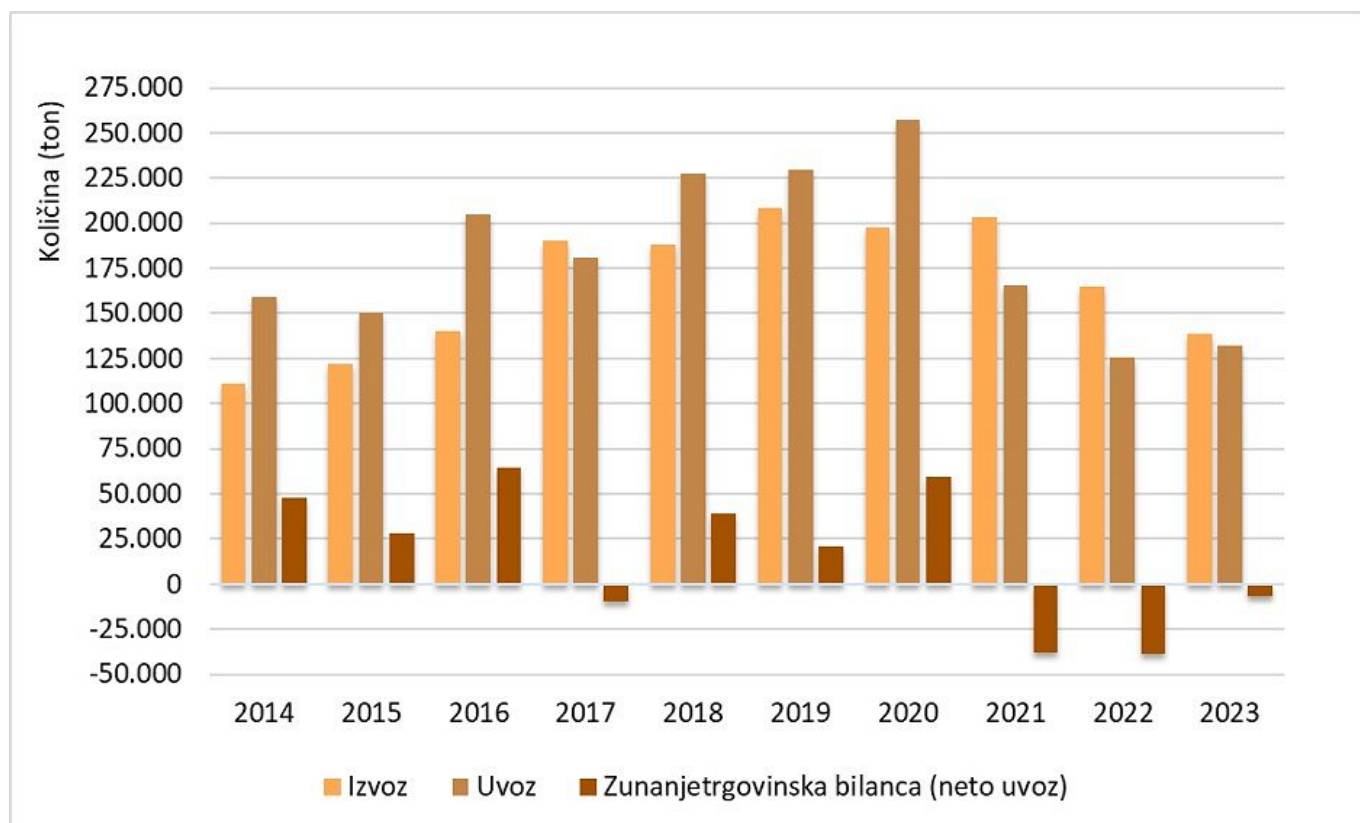
Po preliminarnih podatkih so cene lesnih goriv ob začetku letošnje nove kurilne sezone (začetek oktobra 2024), nižje, kot ob koncu pretekle kurilne sezone (konec aprila 2024). Povprečna cena suhih drv trenutno znaša 262 EUR/t oz. 131 EUR/prm (z vključenim DDV), cena suhih sekancev (vlažnost do 20 %) in velikosti delcev okoli 16 mm, znaša 28 EUR/nm³ oz. 109 EUR/t (z vključenim DDV), cena peletov na tono pa znaša 337 EUR/t (z vključenim DDV), pakiranih v 15 kg vrečah. Cena kurilnega olja za ogrevanje gospodinjstev v začetku oktobra znaša 114 EUR/MWh. Podatki kažejo, da cene vseh energentov padajo. Cene lesnih goriv so okoli 5 % nižje kot ob koncu pretekle kurilne sezone, prav tako cena kurilnega olja. Cena zemeljskega plina pa se je znižala bolj izrazito. Po podatkih Gospodarskega interesnega združenja za distribucijo zemeljskega plina, g. i. z., naj bi ta padla vsaj za 20 %, napovedujejo pa še dodatno znižanje cen za gospodinjstva. To znižanje se bo verjetno poznalo tudi pri načinu ogrevanja večjih energetskega sistemov.

Leto 2023 je tretje zaporedno leto, ko je Slovenija neto izvoznica lesnih peletov. Po podatkih Statističnega urada RS (v nadaljevanju SURS) je izvoz znašal 139.054 ton, uvoz pa 132.088 ton. V primerjavi z letom 2022 se je izvoz zmanjšal za 16 %, obratno pa se je uvoz povečal za 5 %. Statistični podatki kažejo, da je povprečna vrednost uvoženih peletov na slovenski meji znašala 265 EUR na tono brez DDV (-19 % v primerjavi z 2022), povprečna vrednost izvoženih peletov pa 349 EUR na tono brez DDV (-3 % v primerjavi z 2022). Po letu 2021 smo zaradi vojnih razmer v Ukrajini izrazito zmanjšali uvoz peletov s teh območij, v letu 2023 smo ga več kot prepolovili v primerjavi z letom 2021 in 2020. V letu 2023 je bila glavna uvoznica lesnih peletov za Slovenijo Bosna in Hercegovina, od koder smo uvozili 27.333 ton (21 % skupnega uvoza), sledi Avstrija s 24.345 t (18 % skupnega uvoza) ter Ukrajina z 19.409 t (15 % skupnega uvoza). V primerjavi z letom 2022 smo v letu 2023 najbolj povečali uvoz peletov iz Turčije (+347 %), ki je postala četrta največja uvoznica peletov za Slovenijo.

(medtem, ko je v letu 2021 še ni bilo na seznamu uvoznih peletov v Slovenijo). Za kar 243 % smo v 2023 povečali tudi uvoz iz Bosne in Hercegovine.

Izvozne količine predstavljajo tako peleti slovenskih proizvajalcev kot tudi peleti, ki so bili predhodno uvoženi v Slovenijo (t. i. ponovni izvoz ali re-export). V letu 2023 smo podobno kot v letu 2022 največ peletov izvozili v Italijo (79 % skupnega izvoza), z 8-odstotnim deležem sledi Avstrija. Manjše količine smo izvozili še v Litvo, na Hrvaško, v Španijo in druge države.

V zadnjem desetletju smo v letih 2017, 2021, 2022 in 2023 zabeležili zunanjetrgovinski presežek, kar nakazuje na večjo proizvodnjo peletov od porabe. Po podatkih SURS je lani zunanjetrgovinski presežek znašal 6.966 ton.

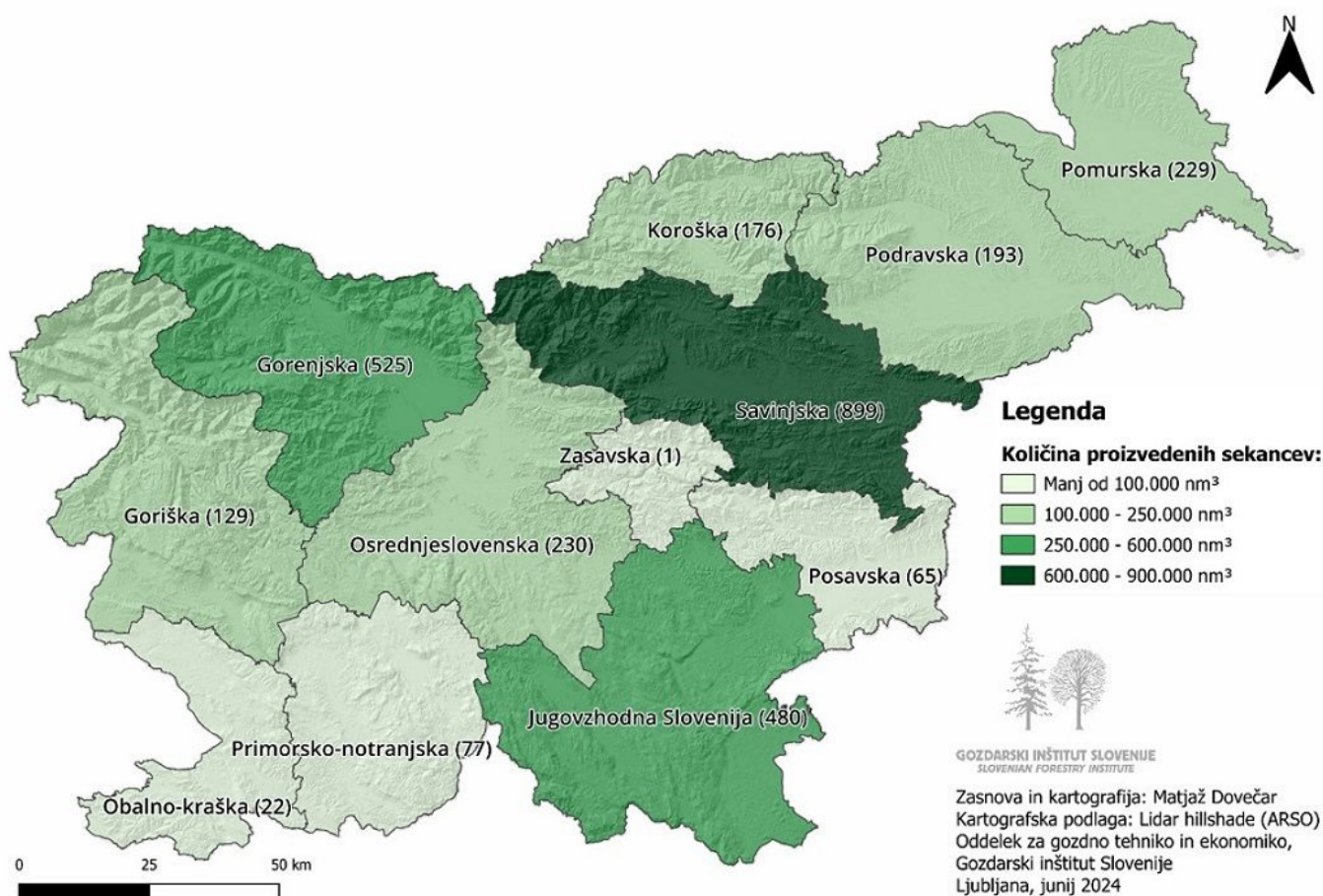

Slika 4: Zunanja trgovina lesnih peletov v obdobju 2014–2023 (vir podatkov: Statistični urad RS, preračuni GIS)

Glavni porabniki lesnih peletov so gospodinjstva, sledijo večji javni objekti ter drugi uporabniki. Glede na podatke o proizvodnji peletov v Sloveniji, ki jih zbira GIS, proizvodnja peletov v Sloveniji v zadnjih 10 letih konstantno narašča. V Sloveniji je trenutno evidentiranih 32 proizvajalcev, med katerimi prevladujejo manjši proizvajalci, ki proizvedejo do 10.000 t peletov letno. Največji proizvajalec je proizvedel nad 50.000 ton lesnih peletov, zajeli smo tudi 3 podjetja, ki so proizvedla med 10.000 in 20.000 ton peletov. Med 5.000 in 10.000 t jih je 5, med 1.000 in 5.000 t 10, manjših pa je 11 podjetij. Za dva proizvajalca podatkov nismo pridobili. Domača proizvodnja peletov je v letu 2023 znašala 164.000 ton, kar pomeni, da se količina proizvodnje v primerjavi z letom 2022 ni niti povečala niti zmanjšala.

Lesni sekanci se porabljajo predvsem za energetske namene. Največji uporabnik lesnih sekancev je Termoelektrarna toplotna Ljubljana s porabo okrog 110.000 ton letno. Poraba sekancev, namenjenih za energetske namene in za proizvodnjo, v industrijah lesnih kompozitnih plošč, mehanske celuloze in kemikalij se je v letu 2023 povečala za več kot dve tretjini v primerjavi z letom 2022. Glede na podatke o zunanji trgovini, je Slovenija v letu 2023 na tuji trg izvozila 468.055 ton lesnih sekancev, kar je 25 % manj v primerjavi z letom 2022. Od tega smo izvozili 61 % količin na avstrijski trg, 16 % na italijanski, 13 % na hrvaški trg, še 10 % pa na madžarski trg. Uvoz lesnih sekancev je v letu 2023 znašal 80.684 ton in je bil 11 % manjši kot v letu prej; večji del količin (87 %) smo uvozili iz sosednje Hrvaške, s 7 % sledi Italija.

Popis sekalnikov v prvi polovici leta 2024 je pokazal, da je trenutno v Sloveniji 235 subjektov (pravnih in fizičnih), ki imajo v lasti 263 sekalnikov. Skupno število evidentiranih sekalnikov je od predhodnega popisa višje za 9 %. Proizvodnja sekancev je prvič presegla 3 milijone nm³ in je v letu 2023 znašala 3.037.337 nm³ oz. 20 % več od predhodnega popisa iz leta 2021. Po številčnosti prevladujejo majhni sekalniki z zmogljivostjo do 30 nm³/h (nasuti m³ sekancev na obratovalno uro), ki predstavljajo 44 % vseh evidentiranih sekalnikov. S 30 % deležem jim sledijo srednji sekalniki (zmogljivosti 30-100 nm³/h), s 26 % deležem pa veliki sekalniki z zmogljivostjo več kot 100 nm³/h. Kot v predhodnih popisih tudi tokrat prevladujejo premični ali mobilni sekalniki, takih je kar 89 % vseh. Evidentirani sekalniki kot vrsto surovine večinoma uporabljajo sečne (30 %) in žagarske ostanke (28 %). Sledi uporaba okroglega lesa (24 %), zunaj gozdne biomase (14 %) ter ostalega (npr. odsluženega) lesa (4 %).

Slika 5: Proizvodnja sekancev po statističnih regijah v letu 2023. Podatki se nanašajo na sedež proizvajalca sekancev in ne na lokacijo zajema biomase. Ob imenu regije je v oklepaju navedena proizvodnja v 1.000 nm³ (vir: Gozdarski inštitut Slovenije, 2024).

c) Certificirani lesni proizvodi

Po sistemu FSC je trenutno certificiranih 272.417 ha gozdov, kar je za 11.670 ha več v primerjavi s septembrom 2023. To predstavlja 22 % površine vseh gozdov v Sloveniji. Med FSC certificiranimi gozdovi prevladujejo gozdovi v državni lasti in sicer z 87 %. Družba SiDG d. o. o., ki gospodari z državnimi gozdovi, je poleg certifikacije državnih gozdov tudi nosilec štirih skupinskih FSC certifikatov. V sklopu FSC SiDG skupinskih shem je trenutno certificiranih 33.182 ha gozdov sedmih večjih zasebnih gozdnih veleposestnikov, 77 lesnopredelovalnih podjetij ter 11 trgovcev z lesom.

Površina po sistemu PEFC certificiranih gozdov se rahlo povečuje in trenutno znaša 302.644 ha gozdov. Večji del (81 %) te površine predstavljajo državni gozdovi v upravljanju družbe Slovenski državni gozdovi d. o. o.. V regijsko shemo certificiranja PEFC je vključenih vse več lastnikov gozdov, ki gospodarijo s svojim gozdom; lani je bilo teh lastnikov skupaj 1.281.

FSC in PEFC certifikati za sledljivost izvora lesa so pri podjetjih tržni mehanizem za izvozne trge in za kandidiranje pri zelenih javnih naročilih. Število podjetij s FSC certifikatom za sledenje certificiranega lesa (CoC) je trenutno 253 (-3 % glede na september leta 2023), število podjetij s PEFC certifikatom za sledenje certificiranega lesa (CoC) pa 95, kar je 4 % manj kot lani v takšnem obdobju.

Na področju lesenih nosilnih gradbenih proizvodov, ki se jih označuje s CE oznako, ima za masiven konstrukcijski les proizveden v skladu s standardom EN 14081-1:2005+A1:2011, pridobljen certifikat o skladnosti tovarniške kontrole proizvodnje 89 žagarskih obratov. Za lepljen lameliran konstrukcijski les proizveden v skladu s standardom EN 14080:2013, ima pridobljen certifikat o nespremenljivosti lastnosti proizvoda 6 proizvajalcev, za konstrukcijski zobato spojen masiven žagan les proizveden v skladu s standardom EN 15497:2014 pa trije proizvajalci.

d) Lesni proizvodi z dodano vrednostjo

Slovenska industrija pohištva je imela v letu 2023 skupno 429 milijonov evrov čistih prihodkov iz prodaje, kar je za 6 % manj kot v letu 2022 in to predstavlja 1,1 % čistih prihodkov od prodaje glede na celotno predelovalno industrijo v državi. V proizvodnji pohištva NACE C31 je delež čistih prihodkov od prodaje na tujih trgih v skupni strukturi čistega prihodka od prodaje lani znašal 38,5 %. Prodaja na tujih trgih se je lani zmanjšala za 2,3 % v primerjavi z letom 2022. Dodana vrednost na zaposlenega se je v letu 2023 v primerjavi z letom 2022 v predelovalni dejavnosti C31 povečala za 11,7 % in je znašala 41.230 EUR.

Indeks industrijske proizvodnje pohištvene industrije (celotna pohištvena industrija v NACE C31), kamor spada proizvodnja lesenega pohištva, se je v prvih sedmih mesecih letošnjega leta glede na enako obdobje lani zmanjšal za 9,8 %. Skupni prihodek od prodaje se je v primerjanih obdobjih zmanjšal za 5,7 %. Pri tem se je skupni prihodek od prodaje na domačem trgu zvišal za 3,2 %, na tujih trgih, pa se je zmanjšal za 17,6 % glede na enako obdobje lani.

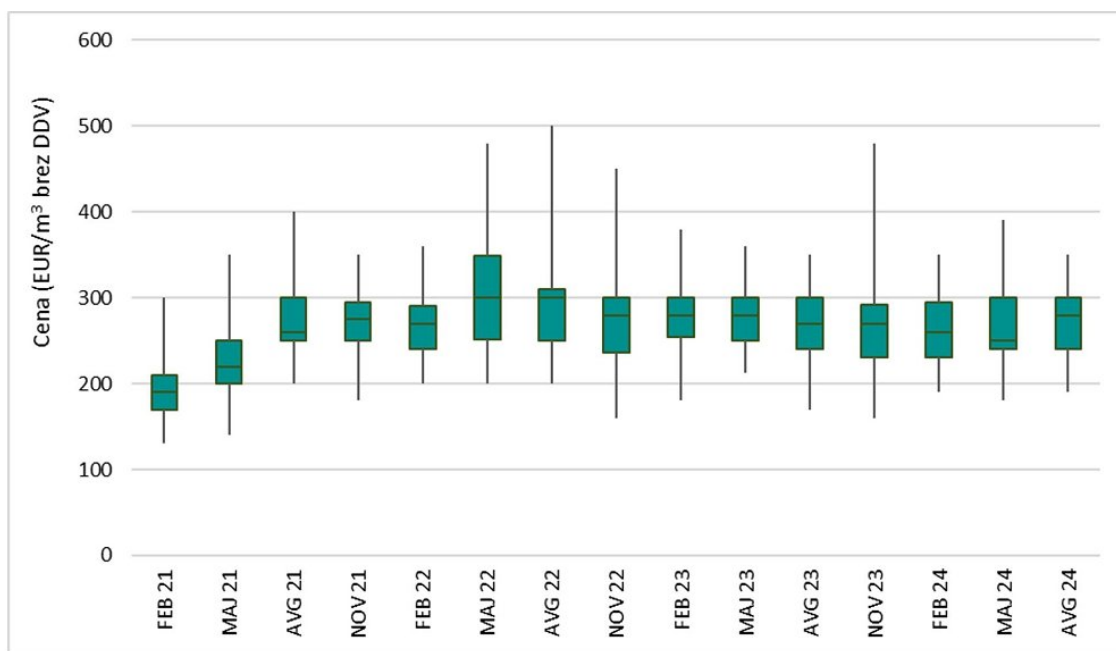
e) Žagan les iglavcev

Trend povečevanja predelave hlodov iglavcev za žago in furnir se je v letu 2023 zaustavil; glavni razlogi za to so slabše stanje evropskega in svetovnega gradbenega sektorja in posledično zmanjšano

povpraševanje, visoke cene energentov, inflacija, znižanje cen primarnih lesnih izdelkov, konkurenčnost na trgu gozdnih lesnih sortimentov. Količinski obseg proizvodnje žaganega lesa iglavcev je v lanskem letu znašal 934.000 m³, kar je 5 % manj v primerjavi z letom 2022. Po upadanju uvoza žaganega lesa iglavcev v zadnjih letih, se je le ta v letu 2023 zopet povečal in je znašal 630.000 m³, kar je 19 % več glede na leto 2022. Vrednost uvoženega žaganega lesa iglavcev na enoto pa se je v letu 2023 znižala za 21 %. Izvoz žagarskih izdelkov iglavcev se še naprej povečuje, v letu 2023 je znašal 856.000 m³, kar je 1 % več kot v letu 2022. Vrednost izvoza na enoto blaga se je prav tako kot pri uvozu znižala in sicer za 20 %.

Za leto 2024 ocenjujemo še poslabšanje stanja na področju poslovanja žagarske panoge v primerjavi z letom 2023. Po ocenah se bo predelava hlodov iglavcev zmanjšala, žagarski obrati poročajo o zmanjšanju proizvodnje žaganega lesa iglavcev. Po ocenah bosta uvoz in izvoz žaganega lesa iglavcev ostala na podobni ravni kot leta 2023.

V letu 2024 so se po podatkih GIS prodajne cene žaganega lesa iglavcev v povprečju znižale v primerjavi z letom 2023 in 2022. Po metodologiji zbiranja prodajnih cen, v kategorijo konstrukcijski les, uvrščamo konstrukcijski les C24/S10 s CE in brez CE oznake, deske, plohe ter letve. Srednja vrednost (mediana) konstrukcijskega lesa smreke je v letošnjem februarju znašala 260 EUR/m³ brez DDV, v maju 250 EUR/m³ brez DDV, v avgustu pa se je zvišala na 280 EUR/m³ brez DDV.

Slika 6: Minimalne, maksimalne in srednje vrednosti (mediana) zbranih prodajnih cen za konstrukcijski les smreke za posamezna četrtletja obdobja 2021-2024.

Opomba: Kategorija konstrukcijski les zajema sledeče proizvode: Deske 18 do 40 mm, nesušene (deske); konstrukcijski les C24/S10, nesušen (KL C24/S10 (n)); letve 30 do 40 mm in širine 50 mm s CE oznako, nesušene; 30 do 40 mm in širine 50 mm brez CE oznake, nesušene (letve); plohi debeline nad 40 mm, nesušeni (plohi); konstrukcijski les brez CE oznake, nesušen, ki za prejšnja obdobja z izjemo avgust 2024 zajema: tramove 60 x 80 mm (do 5 m), tramove 100 x 200 mm (do 5 m), tramove 140 x 140 mm (do 5 m), tramove 140 x 140 mm (nad 6 m) (Tramovi/KL brez CE (n)); Prodajne cene so prikazane v EUR/m³ brez vključenega DDV in prevoza.

f) Žagan les listavcev

Proizvodnja žaganega lesa listavcev se je v letu 2023 povečala v primerjavi z letom 2022 in je znašala 159.000 m³, kar je največ po letu 2007. Po podatkih GIS, je v Sloveniji trenutno manj kot 20 žagarskih obratov, ki predelajo več kot 5.000 m³ hlodovine listavcev na leto. Izvoz žaganega lesa listavcev je v letu 2023 znašal 92.000 m³, kar je 24 % manj v primerjavi z letom 2022. Vrednost izvoženih žagarskih proizvodov iz lesa listavcev na enoto se je v letu 2023 povečala za 6 % glede na leto 2022. Uvoz žaganega lesa listavcev med leti niha, v letu 2023 je znašal 88.000 m³ (+6 % glede na 2022), vrednost na enoto uvoženega blaga se je v primerjavi z letom 2022 zmanjšala za 3 %.

V zadnjih letih se je izvoz okroglega industrijskega lesa hrasta, predvsem hlodovine, izrazito povečeval. Z več kot 40 % je bil v obdobju 2020–2022 prevladujoči izvozni trg te surovine država Kitajska in v teh letih so imeli domači predelovalci hrastove hlodovine težave z zadostno oskrbo s surovino. V letu 2023 se je izvoz hrastovega okroglega industrijskega lesa na Kitajsko močno zmanjšal, za 46 %, glede na leto 2022. Skupno pa se je izvoz teh sortimentov zmanjšal za 34 % v primerjavi z letom 2022. Napovedi za leto 2024 kažejo na ponovno povečan izvoz, ki bo najverjetneje primerljiv z letom 2022, glavna država uvoznica hrastovih sortimentov iz Slovenije ostaja Kitajska, izrazito se bo povečal izvoz tudi v Vietnam.

V letošnjem letu bo, po ocenah, obseg proizvodnje žaganega lesa listavcev manjši v primerjavi z letom 2023. Tudi žagarski obrati, ki predelujejo hlodovino listavcev, se v letu 2024 soočajo z enakimi težavami kot celotna slovenska lesnopredelovalna industrija in so predstavljene v predhodnem poglavju dokumenta. Uvoz in izvoz žaganega lesa listavcev pa bosta po ocenah ostala na podobni ravni kot leta 2023.

Proizvodnja, uvoz in izvoz žaganega lesa iz tropskih drevesnih vrst so po količinah in vrednostih zanemarljivi. Tudi za letos napovedujemo nizek obseg zunanje trgovine s tropskim žaganim lesom.

g) Lesne plošče (vključujejo tudi furnir)

Proizvodnja vseh vrst lesnih plošč (Wood Based Panels) vključno s furnirjem je v letu 2023 znašala nekaj manj kot 237.000 m³, od tega z 212.000 m³ prevladujejo plošče. Kompozitne plošče so večinoma (80 %) proizvedene iz lesa iglavcev, medtem ko se za proizvodnjo furnirja v 90 % uporablja les listavcev. Proizvodnja lesnih plošč je bila v letu 2023 za 6 % manjša v primerjavi z letom 2022, proizvodnja furnirja pa je bila manjša za 9 %. V letu 2023 se nadaljuje zmanjšanje porabe lesnih plošč, saj se je le ta v primerjavi z letom 2022 znižala za 13 % in za 29 % v primerjavi z letom 2021. Za leto 2024 ocenjujemo manjše povečanje obsega proizvodnje lesnih plošč, za približno 4 %, ter za dobrih 5 % znižanje proizvodnje furnirja v primerjavi z letom 2023. Poraba lesnih plošč ter furnirja bo po ocenah v letošnjem letu na podobni ravni kot v 2023.

V letu 2023 smo za proizvodnjo pohištva in uporabo v gradbeništvu porabili 147.000 m³ ivernih plošč (vključno z OSB ploščami), kar je 13 % manj kot leto prej. Iverne plošče po letu 2015 v celoti izvirajo iz uvoza, ko je šla v stečaj še zadnja tovarna ivernih plošč v Sloveniji. Za leto 2024 napovedujemo enako porabo ivernih plošč kot v letu 2023.

Poraba vlaknenih plošč v Sloveniji med leti niha in je v primerjavi z ostalimi vrstami lesnih plošč med

najnižjimi. V letu 2023 je bila poraba vlaknenih plošč najnižja v zadnjih 15-ih letih in je znašala 16.000 m³, kar je 52 % manj od povprečne letne porabe v obdobju 2013–2022. V Sloveniji deluje eno podjetje, ki se ukvarja s proizvodnjo vlaknenih plošč in sicer tipa MDF in HDF.

V proizvodnji vezanih plošč prevladujejo opazne plošče izdelane iz treh medsebojno zlepljenih slojev lesa iglavcev katerih večji del proizvodnje se izvozi. V letu 2023 se je proizvodnja opaznih plošč povečala za 1 % v primerjavi z letom 2022 in je znašala 95.000 m³. Poraba vezanih plošč se še najprej zmanjšuje; v letu 2023 se je zmanjšala za 6 % v primerjavi z letom 2022 in je znašala 46.000 m³.

Domača proizvodnja furnirja se je v obdobju 2019–2022 povečevala, v letu 2023 pa se je zmanjšala za 9 % in je znašala 26.000 m³. Podjetja, ki se v Sloveniji ukvarjajo s proizvodnjo rezanega furnirja, tudi za leto 2024 napovedujejo zmanjšanje obsega proizvodnje. Proizvodnja, uvoz in izvoz furnirja iz tropskih drevesnih vrst so po količinah zanemarljivi. Večina proizvodnje rezanega furnirja se opravlja kot storitev za kupce v EU.

V letu 2024 se je v Sloveniji zagnala proizvodnja plošč iz križno lepljenega lesa (CLT) s predvideno proizvodnjo 8000 m³.

h) Celuloza in papir

Obseg proizvodnje mehanske lesne celuloze (lesovina) se od leta 2017 naprej zmanjšuje. Razlogov za to je več: obsežna investicijska dela v papirnici MM Količevo d. o. o., finančne težave in posledičnočasne zaustavitve proizvodnje včasih vodilnega proizvajalca časopisnega papirja v JV Evropi – papirnice Vipap Videm Krško d. d., energetska kriza, visoka inflacija, digitalni prehod kot ključna prednostna naloga Evropske komisije, neugodna makroekonomska gibanja v letu 2023. Proizvodnja lesovine je v letu 2023 znašala 45.000 ton, kar je 39 % manj kot v letu 2022 ter za več kot polovico manj kot na primer v letu 2019. V letu 2023 je uvoz mehanske celuloze predstavljal 4 % celotnega uvoza vseh vrst lesne celuloze. Izvozne količine mehanske celuloze so zanemarljive; proizvodnja v Sloveniji je v celoti integrirana.

Po podatkih Gospodarske zbornice Slovenije (v nadaljevanju GZS) se slovenska proizvodnja papirja še naprej zmanjšuje, v letu 2023 je znašala skupno 497.000 ton, kar je najmanj po letu 2004. Največji izpad (-28 % glede na leto 2022) se beleži pri embalažnih papirjih in kartonih, ki sicer predstavljajo največji delež v strukturi proizvodnje papirja v Sloveniji. Po napovedih GZS se bo proizvodnja papirja in kartona v letošnjem letu zvišala v primerjavi z letom 2023 in 2022 in sicer na okoli 600.000 ton.

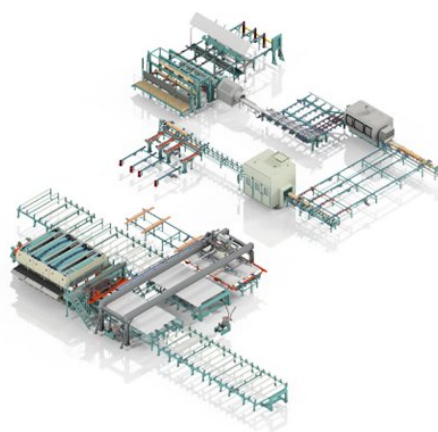
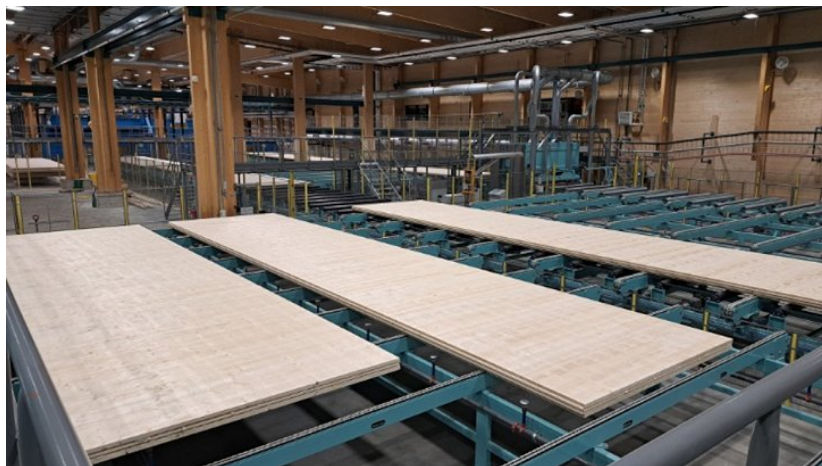
V prvih sedmih mesecih leta 2024 je panoga C17 beležila zvišanje indeksa industrijske proizvodnje v višini 2,7 % glede na enako obdobje lani. Zmanjšal pa se je prihodek od prodaje in sicer za 6,4 % glede na enako obdobje lani.

i) Inovativni lesni proizvodi

V podjetju Stilles d. o. o. so v letošnjem letu zagnali prvo proizvodnjo linijo križno lepljenih lesenih plošč (CLT) v Sloveniji. V proizvodnji CLT plošč bo možno izdelati plošče dolžine do 6 m in širine do 3,3 m iz 3 do 9 slojev lesa, skupne debeline plošč od 60 mm do 360 mm. Ob polni zmogljivosti, je načrtovana letna proizvodnja osem tisoč kubikov CLT plošč letno. Gospodarska zbornica Slovenije

regije Posavje je razvojnemu timu podjetja podelila srebrno regionalno priznanje za inovacijo HydroCLTBond, ki predstavlja inovativno vodno razprševanje za izboljšanje kakovosti lepljenja lesa v proizvodnji CLT plošč.

Tehnološko linijo je postavilo podjetje iz Hoč Ledinek Engineering, ki je specializirano za načrtovanje, izdelavo in postavitve večjih proizvodnih linij v lesarski branži širom sveta. V letu 2023 je podjetje dobilo za stroj za obdelavo plošč X-FORM bronasto nacionalno priznanje za inovacijo Gospodarske zbornice Slovenije, v letu 2024 pa za inovacijo s področja površinskega nanosa lepila na dolžinsko spojene lamele za konstrukcijski les, zlato priznanje Štajerske gospodarske zbornice ter prav tako zlato priznanje Gospodarske zbornice Slovenije.

Slika 7: Tehnološka linija v podjetju Stilles, za proizvodnjo križno lepljenih plošč

V Selnici ob Dravi, so zgradili nov vrtec iz povsem slovenskega lesa, saj je zgrajen iz stenskih panelov iQwood, za katerega se uporablja izključno slovenski les ter slovensko znanje. iQwood stenski paneli, so sestavljeni iz križno zloženih lesenih plošč, trdno in trajno spojenih z masivnimi lesenimi mozniki, brez uporabe lepil, kemikalij in kovin. V objekt je bilo vgrajenega 510 kubičnih metrov lesa, ki predstavlja 80 odstotkov uporabljenega materiala.

Podjetje iQwood d.o.o., je za stenske panele iQwood v letu 2023 dobilo zlato nacionalno priznanje Gospodarske zbornice Slovenija za inovacije, v letu 2024 pa je za stenske panele dobilo prestižno zlato nagrado za inovativnost German Innovation Award.

Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport je skupaj z Ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano z inovativno shemo spodbujanja uporabe lesa v javnih gradnjah s sofinanciranjem vzorčnih javnih lesenih objektov, v letu 2023 sofinanciralo projekt izgradnje vrtca v Selnici ob Dravi z 400.000 EUR sredstev. Dobro prakso sta ministrstvi nadaljevali tudi v letu 2024 z namenskimi sredstvi 600.000 EUR za promocijo slovenske gozdne-lesne predelovalne verige. Tako se je in se bo sofinanciralo izgradnjo vrtca v občini Muta, rekonstrukcijo in prizidavo vrtca Spodnji Duplek, izgradnjo javnega promocijskega montažnega objekta Centra prostovoljstva in razvoja vinske kulture v občini Razkrižje ter novo pokrito odprto tržnico v občini Ivančna Gorica.

Slika 8: Novi vrtec v Selnici ob Dravi

Podjetje Alples, d. d., je za svoj nov model kuhinje AROMA, ki predstavlja inovacijo v svetu pohištvenega oblikovanja, prejel bronasto priznanje za inovacije Gospodarske zbornice Slovenije. Z jasno prečiščeno obliko v kombinaciji z naravnimi materiali, kuhinja dosega visok standard funkcionalnosti in estetike.

Slika 9: Kuhinja AROMA

j) Gradnja stanovanj in gradbeništvo

Trend gradnje stanovanj po letu 2015 postopoma narašča. V letu 2023 se je v Sloveniji gradilo 14.130 stanovanj, od tega je bilo do konca leta dokončanih 4.919 stanovanj, kar je za 15 % več, kot jih je bilo

dokončanih v letu 2022. Največ stanovanj je bilo v letu 2023 dokončanih v osrednjeslovenski (27,4 % od vseh dokončanih stanovanj) in v podravski statistični regiji (18,2 % vseh dokončanih stanovanj), najmanj pa v zasavski statistični regiji (0,73 %). V prvih osmih mesecih letošnjega leta je bilo za novogradnjo in spremembo namembnosti stavb izdanih 3.696 gradbenih dovoljenj, kar je 10 % manj kot v enakem obdobju leta 2023. Za stanovanjske stavbe je bilo izdanih 18 % manj gradbenih dovoljenj, za ne stanovanjske stavbe pa 2 % manj dovoljenj v primerjavi z enakim obdobjem leta 2023.

Poslovanje podjetij v dejavnosti Stavbno mizarstvo in tesarstvo (šifra NACE: C16.230), ki zajema proizvodnjo lesenih montažnih objektov, stavbnega pohištva (okna, vrata, stopnice ...), lepljenih nosilcev, tramov in ostrešij, opažev, lesenih skodel, letvic in okraskov iz lesa ter lesenih rolet, je bilo tudi lani uspešno, saj je v dejavnosti C16 Obdelava in predelava lesa zabeležilo največji neto čisti dobiček. Ta segment (C16.230) je po podatkih GZS lani posloval z neto dobičkom v višini 41,4 milijonov EUR, kar je za 1,5 % več kot v letu 2023. Rast prihodkov od prodaje, ki so jih podjetja te dejavnosti ustvarila na tujih trgih, se je v primerjavi z letom 2022 sicer zmanjšala (za 3,5 %), zmanjšali so se čisti prihodki od prodaje na tujem trgu in sicer za 8,9 %.

Slovenija je tradicionalni neto izvoznik lesenih oken in vrat. Trend povečevanja uvoza lesenih vrat se je v letu 2023 zaustavil (-8 % glede na leto 2022), enako velja za lesena okna (-22 % glede na leto 2022). Izvoz lesenih vrat se je v lanskem letu zmanjšal za 16 % v primerjavi s predhodnim letom, izvoz lesenih oken pa se je zmanjšal za 14 %. Pri podatkih o zunanji trgovini žal ne razpolagamo s podatki o t.i. ponovnem izvozu (»re-export«), torej o količinah, ki jih uvozimo in takoj naprej izvozimo.

5. Zahvala

Prispevek je nastal v okviru javne gozdarske službe (JGS), ki jo financira Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter v okviru Programske skupine Gozdno-lesna veriga in podnebne spremembe: prehod v krožno biogospodarstvo (P4-0430), ki jo financira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost RS.

6. Viri

Dovečar, M., Ščap, Š. 2023. Uredba EUDR – odgovor EU na izzive krčitev in degradacije gozdov = EUDR Regulation - EU's response to the challenges of forest deforestation and degradation. Gozdarski vestnik, 81, 10, 345–353 s.

FAOSTAT, 2024. Forestry Production and Trade, mednarodna statistična zbirka. <https://www.fao.org/faostat/en/#data/FO> (dne 2. 10. 2024)

FSC, 2023. FSC certificates public dashboard. <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjojIn2U3NGMyNWEtZTAxNS00MzVhLWExNmMtOThhZjdiYjQ4MWwKliwidCI6IjEyNGU2OWRiLWVmNjUtNDk2Yi05NmE5LTVkNTZiZWMyZDI5MSIsImMiOiJ9> (dne 1. 10. 2024)

Gospodarska zbornica Slovenije (GZS), Združenje lesne in pohištvene industrije. 2024. Informacija o poslovanju lesne in pohištvene industrije v letu 2023, 42 s.

Gozdarski inštitut Slovenije, 2024a. Cene lesnih goriv v obdobju 2022–2024, interna podatkovna baza.

Gozdarski inštitut Slovenije, 2024b. Cene lesnih goriv in kurilnega olja v obdobju 2011–2024. Spletni portal WoodChainManager (<https://wcm.gozdis.si/sl/podatki/cene/podatki/2021100415210921/cene-lesnih-goriv/>) (dne 3. 10. 2024)

Gozdarski inštitut Slovenije, 2024c. Vprašalnik Joint Forest Sector Questionnaire 2024, interna podatkovna baza.

Gozdarski inštitut Slovenije, 2024d. Cene žaganega lesa iglavcev. Spletni portal WoodChainManager (<https://wcm.gozdis.si/sl/podatki/cene/podatki/2021100415204927/cene-zaganih-proizvodov/>) (dne 27. 9. 2024)

Gozdarski inštitut Slovenije, 2024e. Cene gozdnih lesnih sortimentov. Spletni portal WoodChainManager (<https://wcm.gozdis.si/sl/podatki/cene/podatki/2021100414342192/cene-gozdnih-lesnih-sortimentov/>) (dne 27. 9. 2024)

Gozdarski inštitut Slovenije, 2024f. Struktura proizvodnje gozdnih lesnih sortimentov za leto 2023, interna podatkovna baza.

Gozdarski inštitut Slovenije, 2024g. Struktura nabave okroglega lesa, obseg proizvodnje lesnih proizvodov in obseg porabe lesnih sekancev ter lesnih ostankov lesnopredelovalnih podjetij v letu 2023, 2024 in 2025, interna podatkovna baza.

Remic, T., Dovečar, M., Ščap, Š. 2024. Pol leta pred uveljavitvijo EUDR : politika in gospodarstvo z izzivi in dvomi. Korenina, 26, 6–7 s. <https://sidg.si/index.php/medijsko-sredisce/korenine> (dne 30. 9. 2024)

Statistični urad RS, 2024a. Poraba energije in goriv v gospodinjstvih, podatkovna zbirka Si-Stat. <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/H031S.px> (dne 2. 10. 2024)

Statistični urad RS, 2024b. Odkup lesa, podatkovna zbirka Si-Stat. <https://pxweb.stat.si/sistat/sl/Podrocja/Index/85/kmetijstvo-gozdarstvo-in-ribistvo> (dne 3. 10. 2024)

Statistični urad RS, 2024c. Izvoz in uvoz blaga po šifrah Kombinirane nomenklature, podatkovna zbirka Si-Stat. <https://pxweb.stat.si/sistat/sl/Podrocja/Index/141/trgovina-in-storitve> (dne 29. 9. 2024)

Statistični urad RS, 2024d. Indeksi industrijske proizvodnje, podatkovna zbirka Si-Stat.

(<https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/1701101S.px>) (dne 26. 9. 2024)

Statistični urad RS, 2024e. Indeksi nominalnega prihodka od prodaje v industriji, podatkovna zbirka Si-Stat. (<https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/1718301S.px>) (dne 4. 10.2024)

Statistični urad RS, 2024f. Ocena stanovanj v gradnji in dokončanih stanovanj, podatkovna zbirka Si-Stat. (<https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/1906901S.px>) (5. 10. 2024)

Statistični urad RS, 2024g. Ocena dokončanih stanovanj pridobljenih z novogradnjo, povečavo in spremembo namembnosti. (<https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/1906902S.px>) (dne 5. 10. 2024)

Ščap, Š., Stare, D., Krajnc, N., Remic, T. 2023. Poročilo o stanju na trgu lesnih proizvodov z napovedmi : (Market Statement 2023 ; Slovenija). <https://unece.org/forests/country-market-statements> (dne 19. 9. 2024)

Ščap, Š., Triplat, M. 2023. Raba lesa, tržne količine in projekcije potencialov okroglega lesa listavcev v Sloveniji. Les, 72, 1, 5–20 s. DOI: 10.26614/les-wood.2023.v72n01a02.

Ščap, Š., Milavec, I. 2024. Povečana proizvodnja in zmanjšana poraba okroglega lesa za industrijsko predelavo v letu 2023. InfoGozd : skrbno z gozdom, 5, 5, 18–25 s. DOI: 10.20315/10.20315/IG.2024.0026.

UMAR, 2024. Jesenska napoved gospodarskih gibanj 2024. <https://umar.gov.si/napoved-gospodarskih-gibanj/publikacija/jesenska-napoved-gospodarskih-gibanj-2024> (dne 15. 9. 2024)